

תהילת התורה

העלון מוקדש לטובת נשמת מו"ר הגה"צ רבי יצחק עקיבא וולקן זצ"ל

מזית היולר 'פרי יונה' ה' כרכים עה"ת ומועדים

לעילוי נשמת:
מרים בת מלמל
רחל בת מזל
תמר בת מזל
אסתר בת מלכה
שפרה בת שרה
מלכה בת מרים

לעילוי נשמת:
רבי זאב בן טובה
אברהם בן עדינה
יעקב בן מרים
אליהו בן נקדם
יעקב בן אסנת
אלעזר בן מלכה

פרשת שלח לך

התנאי לזכות לחסות בעלזו יתברך שמו...

לפשוטו של מקרא

יצא הרב לחזור לישיבה, ואחר זמן מועט נתרפא התלמיד והבריא! קם על רגליו והלך כאחד האדם ללא שום זכר לחולי שתקף אותו ולמצבו האנוש...

שחו הבריות על נס "תחיית המתים" שחולל מרן ה'חתם סופר' להציל תלמידו ממוות לחיים, אך מרן ה'חתם סופר' ביטל את הדברים באומרו: **'כשואה הקב"ה כי יהיה לי צער רב וכאב גדול בפטירת תלמידי חביבי זה, ריחם עליו והעמידו ממיטת חוליו'.**

לשמע דבריו אלה, התעוררה קושיה... מיד שאלוהו, 'ילמדנו רבנו! לשיטתכם: היאך זה המית הקב"ה עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא – וזאת מבלי להתחשב בצער רבם התנא הגדול רבי עקיבא וכאבו הנורא? האם אין זכותו חשובה דיה לפני בית דין של מעלה לעורר רחמי שמיים?! ומה ההבדל אפוא בין רבי עקיבא ותלמידיו, למקרה דנן של כבוד הרב ותלמידיו? הייתכן?! זכות רבנו גדולה יותר מרבי עקיבא?!'

השיב מרן ה'חתם סופר' ולימד, 'אסביר לכם:

יסוד מוסד הוא! רק כאשר התלמיד מבטל את עצמו ומשפיל דעתו לפני רבו להידיבק בו, או אז זכות הרב עומדת לו ויכולה להציל אותו ולשומרו... לכן, אצל תלמידי רבי עקיבא אמנם זה ודאי שזכותו כרב לתלמידיו גדולה פי כמה וכמה לאין ערוך ושיעור ממני ואין לדמות כלל בשום שוויון ודמיון, אך העניין הוא שאותם עשרים וארבעה אלף התלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה ואת עצמם כמו החשיבו בגאוה דק מן הדק עד אין נבדק, כמו לא ביטלו עצמם לפני רבם – שהרי רבי עקיבא דרש: 'ואהבת לרעך כמוך' זה כלל גדול בתורה, והם עשו היפך מזה ולא יישמו את שיטת הלימוד ודרך קבלת התורה שייסד, לפיכך ממילא לא הועילה להם עוד זכות רבם. אך תלמידי חביבי זה שבמשך כל השנים שלומד אצלי וקרוב אליי ביטל את עצמו והשפיל דעתו לפני כל העת, אזי ע"י התנהגותו זו זכה להידיבק בי וממילא היה ראוי גם כן שזכותי הועילה לו והתרפא ממחלתו...!

אנחנו שומעים!?

נמצאנו למדים יסוד גדול והוא: כאשר ה'תלמיד' מבטל את עצמו ומשפיל לכופף דעתו לפני 'רבו' לקבל עליו מרותו ודבריו בצורה מוחלטת – אז זכות הרב עומדת גם כן לתלמיד וכוח תפילתו יכול להועיל גם לו להיות לו למגן וצינה, בשל היותו כ"בן חסותו"!

מה שאין כן כאשר התלמיד צועד "בשרירות לבו" ומתגאה להתנשא כן שמרגיש חתיכת "יש" מעצמו, ולפעמים אף לא מתבייש להביע דעתו שלו האישית ומתנגד או שעושה אחרת מדרכי רבו והוראותיו [כהתנהגותם של תלמידי רבי עקיבא...], ככה?! הרי שהינם מופקעים מחסותו של רבם – וממילא פשוט שמאבדים זכותו שלא תועיל להם עוד.

כתוב בתורה (במדבר יג, א – טז) "וידבר ה' אל משה לאמר, שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם וגו', למטה אפרים הושע בן נון וגו', אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע".

וב'תרגום יהונתן': (פסוק טז) 'אלין שמהן גויבאי דשדר משה לאללא ית ארעא, וכדי חמא משה ענוותנותיה – קרא משה להושע בר נון יהושע'.

יש להבין: קשה! וכי מה עניין קריאת השם – אצל העניות? איזה בנותן טעם יש כאן לומר כי הסיבה מה שהתפלל משה רבנו על יהושע, הייתה בגלל מידת ה"ענווה" שראה אצלו? מה הפשט בדברי ה"תרגום יהונתן" ולמה כוונתו? (עיין בספר 'מכתם לדוד' – לבעל "אפרקסתא דעניא", גם ב'מעיינה של תורה', עוד ב'אוצר חיים' – לרבי חיים יעקב צוקרמן, ותמצא מבחר מהלכים נפלאים בביאור העניין, ותרווה נחת).

עוד יש להבין: הנה פירש רש"י בשם חז"ל [סוטה לד:]: 'ויקרא משה להושע וגו'. התפלל עליו, יה יושיעך מעצת מרגלים! גם זה יקשה! אם הרגיש משה רבנו שנשקפת איזו סכנה בשליחות זו, מדוע התפלל וביקש רחמים דווקא על יהושע בלבד?

ממה נפשך! אם ראה להתפלל על יהושע בגלל שהיה בטוח כי תפילתו תועיל להיות למגן וצינה ולהצליח אותו בשליחותו לבלתי יבוא לידי תקלה – אם כן הרי שהיה לו להתפלל בכללות על יתר המרגלים גם כן יחד למען יחזרו לשלום ולא יכשלו אלא יצליחו למלא שליחותם נאמנה ולבצע תפקידם על הצד הטוב ביותר, ואם תאמר שלא ראה לעשות כן בחשבו שתפילתו לא תועיל להם יען ה"בחירה החופשית" בידם היא לנטות ימין ושמאל לטוב ולמוטב ומשום כך לא תועיל תפילתו להשפיע עליהם – אז למה כן התפלל על יהושע? (עיין 'כלי יקר', ו'תורה תמימה', מה שפירשו בזה).

וההסבר הוא: ובכן, יש איתנו לומר בס"ד שקושיה אחת מתורצת בדרך חברתה! אלא שהעניין יתבאר לאשורו, בהקדים הסיפור הבא –

סיפור, ומוסר השכל בצדו

מעשה שהיה. אחד מתלמידי של מרן ה'חתם סופר' זצ"ל חלה ביותר, ובאו והודיעוהו לראש הישיבה על זה, כדי שאם יחפוץ יבוא לבקרו, על כי הרופאים אמרו נואש לחייו וקרובה שעתו להיפטר מן העולם בשל חוליו התוקף עליו. נכנס אצלו מרן ה'חתם סופר' להגיד פרקי תהלים ליד מיטתו, ומצב התלמיד כבר החמיר ממש והיה קרוב לגסיסה.

עכ כיון שראה משה ענוותנותו של יהושע, לכן יכול היה להועיל לו בכוח תפילתו שתעמיד לו ע

ויש בזה כדי לתרץ שני הקושיות – בחזא מחתא: שאלנו, מה הפשט ב"תרגום יהונתן" שראה משה רבנו ענוותנותו של יהושע? וגם, מדוע להתפלל על יהושע בלבד? התשובה, ה"תרגום יהונתן" בא גופא לתרץ כוונת חז"ל בגמרא! וכן הוא התכת העניין. כיון שמשה רבנו ידע את היסוד הזה, שהכלל הוא, "שאין כוח בזכות תפילת הרב להועיל ולהשפיע אלא דווקא בתנאי שהתלמיד יכפוף עצמו אליו ויתבטל כלפיו..." ממילא: **ביחס לכל אחד מיתר האנשים שנבחרו לשליחות שראו עצמם חשובים ובעלי דרגה, לא ראה בהם קיום התנאי ש"התבטלו" ו"השפילו דעתם" אל משה, לכן ממילא לא תועיל להם זכות תפילתו. מה שאין כן ביהושע שראה אצלו קיום התנאי באופן המהודר ביותר! שראה בו את ענוותנותו כיצד משרתו נאמנה וממש עומד לפניו בביטול גמור ושפלות כזו – לו ודווקא לו נאה ויאה להתפלל ולבקש עליו רחמים כי לו אכן כן תועיל ותועיל זכות תפילתו של משה לחול עליו ולשומרו, יען "חוסה הוא תחת רבו"!**

כלומר. טכנית, משה רבנו יכול היה להתפלל ולבקש רחמים אף על שאר המרגלים כולם אלה שנשלחו לתור את הארץ, באותה מידה כעל יהושע בן נון תלמידו. אבל... **הן בכדי שהתפילה תחול, ישנו כלל ויסוד חשוב ביותר והוא: המתברך חייב לכופף ולבטל את עצמו לגמרי כלפי המברך שמתפלל עליו! רק אז, ע"י קיום תנאי זה, ש"נדבק" המתברך במתפלל המבקש רחמים עליו – מכוח ביטולו העצמי והשפלת דעתו כלפיו, בכך פועל כמו להכניס עצמו תחת חסותו, וזכות המתפלל והמבקש עליו רחמים יכולה להגן על המתברך לעזור לו! לכן דווקא על יהושע יכול היה משה רבנו להתפלל ולבקש רחמים – יען ראה בו ענווה ויורה שרי יהושע היה תלמידו הקרוב ובוודאי שביטל דעתו והשפיל עצמו "לדבוק ברבו" המתפלל עליו, ולכן תועיל לו התפילה. מה שאין כן שאר האנשים ההמה שהחזיקו עצמם בכבודם ומעמדם ולא התבטלו כלפי משה רבנו לדבוק בו – הרי שלהם לא תועיל התפילה מה שביקש עליהם רחמים וזכותו לא תעמוד להם, והוא מן הטעם הנזכר לעיל... ולפיכך הסוף היה: **שאלה לא הצליחו, ויהושע כן זכה שזכות תפילת משה רבנו תעמוד לו והצליח!****

עכ למה ניצלו דווקא אלעזר ואיתמר בתפילתו ע

מצאנו זאת במקום נוסף. על הכתוב בתורה (ויקרא י, יב) "וידבר משה אל אהרון ואל אלעזר ואל איתמר בני הנותרים קחו את המנחה הנותרת מאשי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח כי קודש קדשים הוא" – פירש רש"י: 'הנותרים מן המיתה! מלמד שאף עליהם נקנסה מיתה על עוון העגל, הוא שנאמר (דברים ט, כ) "ובאהרון התאנף ה' מאד להשמידו" ואין השמדה אלא כילוי בניו שנאמר (עמוס ב, ט) "ואשמיד פרוי ממעל", ותפילתו של משה בטלה מחצה שנאמר (דברים ט, כ) "ואתפלל גם בעד אהרון בעת ההיא".

וצריך ביאור! כיון שבכוח תפילתו של משה רבנו לא היה אלא כדי לבטל רק מחצה מן הגזירה הנוראה שנגזרה על אהרון מכילוי בניו, ולכן ניצלו רק שניים מהם – עדיין יקשה! מדוע זה תפילתו של משה רבנו, שהיה בכוחה לבטל רק מחצה ולהותיר שניים מבניו של אהרון אחיו הצילה דווקא את אלעזר ואיתמר, ולא הועילה לנדב ואביהוא? במה טובים אלעזר ואיתמר, יותר מנדב ואביהוא?

ולאמור, יתבאר נפלא: כיסוד לעיל כן הוא הדבר אצל נדב ואביהוא, שבגין אותו החסרון לא הועילה להם תפילתו של משה רבנו עליהם... שהלא כתוב בגמרא (סנהדרין נב.) 'וכבר היו משה ואהרון מהלכין בדרך, ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן. אמר לו נדב לאביהוא, אימתי ימותו שני זקנים הללו, ואני ואתה ננהיג את הדור? אמר הקב"ה, עוד

נראה מי קובר את מי'. הרי שנדב ואביהוא לא ביטלו דעתם להכניע ולהשפיל עצמם כלפי משה רבנו לקבל מרותו עליהם... ככה?! נו, אם כן – הייפלא מעתה מדוע לא הועילה להם תפילת משה רבנו להצילם מגזירת המוות שנקנסה עליהם?! הרי דימו עצמם כחשובים ביחס למשה רבנו, ולכן זכות התפילה ובקשת הרחמים שלמשה רבנו עליהם לא הייתה יכולה להועיל להם. **רק אלעזר ואיתמר שביטלו דעתם והשפילו לכופף את עצמם אל משה רבנו כדוגמת יהושע כאמור, זכו ע"י התנהגותם זו להיכנס "תחת חסותו" וליהנות מכוח תפילתו ובקשת רחמים אשר התפלל עליהם שתחול להועיל להצילם אף מגזר דין מוות! והוא ממש מן הטעם שזכרנו לעיל, ודו"ק.**

עכ "לא אנהגו" – מה בין הקרי לכתוב? ע

אך זאת ועוד, יש להוסיף: כתוב בתהלים (ק, א-ג) "מזמור לתודה וגו' דעו כי ה' הוא אלוקים הוא עשנו ולא אנהגו עמו וצאן מרעיתו", אמנם הכתיב הוא 'לא' אך הקרי הוא 'לו'. מה יש כאן? מה טמון בשינוי הקרי והכתיב הזה? **האירו דורשי רשומות:** כי בא לרמז אל היסוד לעיל שתקף גם אודות היחס שבין ישראל להקב"ה וכמו שהתבאר בפירוש הדברים, שכאשר האדם משתדל ליישם בעצמו הנהגה של "לא אנהגו" – באות א' במשמעות של ביטול עצמיותו אל ה', או אז זוכה ע"י זה להסתופף תחת כנפי השכינה ולהשתייך אליו יתברך, כך שמתקיים בו משמעות "לו אנהגו" – באות ו' במשמעות של השתייכות וקשר! כתנאי הבסיסי הנדרש כדי שכוח זכות תפילת ה"רב" תשפיע ותועיל לחול ולכופף על "תלמידו". אם לאו, אזי חס וחלילה משיגים את התוצאה ההפוכה רחמנא ליצלן...

מעשה שהיה בגאון אחד ביש מזל. מחונן, מבריק, ורב תושייה. הכל נהנו מעצותיו המחוכמות ועשו בהן הון רב. רק הוא לא הצליח, נכשל בכל אשר פנה. חבריו בעלי הכישרונות הבינוניים עשו חיל, ביססו מעמדם והרחיבו עסקיהם, ואילו הוא – נותר בעוניו, רעב ללחם.

התמרמר, ובא לפני 'השרף מקוצק' זצ"ל. התאונן על חוסר הצדק, העוול המשוע. עולם הפוך, בו "עליונים למטה...". 'מה לך תמה', הפטיר 'השרף מקוצק', פסוק מפורש הוא בקהלת (ט, יא) "לא לחכמים לחם"!

'אם כך – מתעצמת השאלה!', התקומם הלה, 'מדוע המר גורלנו?' **'אין פשוט מזה', השיבו ה"שרף מקוצק", 'כן אומר הקב"ה: חכם אתה? הסתדר לבד!'** ולבד, הרי אי אפשר...

מי שאינו חכם, יודע שזקוק הוא לעזר הבורא. סומך עליו, ויש על מי לסמוך. אבל מי שחושב עצמו לחכם וחושב שאינו זקוק לעזרת הבורא, יווכח בטעות... והבורא יתברך שמו מפציר בנו: (ישעיה מה, כב) **"פנו אליי והיושעו כי אני אל ואין עוד" – מי פתי ויסמוך על עצמו, כשיכול הוא לסמוך על הבורא הכל יכול!**

לסיום, נציג דברי ה'סבא קדישא' רבנו ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל: (ח"ח עה"ת, פ' וירא) מסופר בתורה על שני האורחים שהגיעו סדומה, ולוט התעקש לארחם... והיה טרם הם ישכבו ואנשי העיר סדום נסבו על הבית מקטן ועד גדול ודרשו מלוט להוציא לידיהם את האורחים לעשות בהם שפטים, ובכן מה אמר להם? (בראשית יט, ח) **"רק לאנשים האל אל תעשו דבר כי על כן באו בצל קורת" –**

עיקר טענתו של לוט הייתה לבל יעשו דבר לאנשים שבאו אליו ללון, כי הלא סמכו עליו שלא יאונה להם כל רע, ומכיון שהוא הזמין לבוא לביתו ושמו מבטחם בו – על כן היה משתדל בכל יכולתו להצילם. **ומעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר, אם אנו נסמוך ונבטח בה' עוזנו בטח יגן עלינו לחלצנו מכל רע ולהיטיב לנו, וברוך הגבר אשר יבטח בה'!**

נקודה למחשבה.